

Η Ελένη Σαραντίτη για το βιβλίο του Δημοσθένη Ματάλα

Τετάρτη, 30 Ιούνιος 2021 12:49

«Γλώσσα καθαρή, καλλιεργημένη, γλώσσα πρότυπο, κοσμή τα διηγήματά του τα θερμά, γλυκόπικρα, μα ασυνήθιστα ήπια και ανθρώπινα»

Ανέκαθεν είχα αδυναμία στα διηγήματα. Μερικά από αυτά προσομοιάζουν σε μικρών διαστάσεων, αλλά με μεράκι δουλεμένο, κέντημα καρδιάς. Άλλοτε

γνώση, και ταραχή ψυχής –μολονότι οι συνήθως μετρημένες και με φειδώ γραμμένες λέξεις δείχνουν απλές και ταπεινές– μπορούν να σε συνεπάρουν. Να σου ξεσηκώσουν τον νου. Ή να σου φυγαδεύσουν την καρδιά. Δεν αποκλείεται και να σου τη θωπεύσουν. Εάν δεν τη σπαράξουν.

Αν και από τα πιο δύσκολα είδη του πεζού λόγου, καθώς μέσα στην περιορισμένη από τη φύση του έκταση πρέπει να συγκεντρωθούν πολλές αρετές –όπως πυκνότητα, σαφήνεια, πλοκή, ζωντάνια– η πατρίδα μας ευτύχησε να δει να γεννιούνται και να δημιουργούν εξαιρετικοί διηγηματογράφοι. Στο νεοελληνικό ιδιαίτερος διήγημα, μετά το 1880, εμφανίζεται ο Δ. Βικέλας, ο Γ. Βιζυηνός με τα συνταρακτικά διηγήματά του, ο θεός Παπαδιαμάντης, ο Καρκαβίτσας, ο Κονδυλάκης, α, δεν τελειώνουν εδώ οι εκπρόσωποι του είδους, αργότερα Θεοτόκης, Βουτυράς, Βενέζης έπειτα, Καστανάκης, Καραγάτσης, Δ.Θ. Πετσάλης, Τερζάκης, Αθανασιάδης, ορισμένως η ελληνική διηγηματογραφία παρουσίασε ένα πρόσωπο φωτεινό, ανθρώπινο, εύτολμο αλλά και ευσυγκίνητο, πρόσωπο βγαλμένο από τη ζωή, τον αγώνα και τα όνειρα του ανθρώπου. Οπωσδήποτε και των καιρών που τότε πρόβαλλαν ζορισμένοι και ανασφαλείς. Αλλά και πότε δεν ήταν έτσι; Ακούω να με παρατηρεί ο εσωτερικός ελεγκτής μου της ορθότητας και της αλήθειας.

Γνωρίζουμε ότι το διήγημα σαν λογοτεχνικό είδος διαμορφώθηκε τον 1ο μ.Χ. αιώνα χάρη στους Αλεξανδρινούς συγγραφείς, οι οποίοι πάντοτε δημιουργούσαν έξαψη και έντονες συναισθηματικές καταστάσεις στους αναγνώστες τους. Πολύ αργότερα, ανάμεσα στους πολλούς αφηγητές, κυριάρχησε ο Λόγγος (3ος αιώνας) με το Κατά Δάφνιν και Χλόην. Τα έργα όλων ήταν εκτενέστατα, βοήθησαν όμως ώστε να καλλιεργηθεί το διήγημα: Το βυζαντινό, το διήγημα της Ανατολής (ιδιαίτερος Ινδία και Περσία).

Στη Δύση το διήγημα καλλιεργήθηκε επιμελώς την εποχή της Αναγέννησης (Βοκκάκιος, Δεκαήμερο), ενώ την ακμή του γνώρισε σε νεότερους χρόνους. Θερβάντες, Ντ' Ανούντσιο, Φλομπέρ, Σταντάλ, Γκαίτε, και άλλοι αλιείς και θεραπευτές ψυχών, ιερουργοί συνειδήσεων, καλλιεργητές αισθημάτων – ευλογημένοι ας είναι που υπήρξαν, που υπάρχουν.

Το διήγημα αγαπήθηκε –και αγαπιέται– από αναγνώστες που επιζητούν τη συγκίνηση, η οποία συχνά γίνεται μνήμη καπμός ή εκπατισμός ψυχής δεν είναι ανάγνωσμα που θα σε ταξιδέψει σε τόπους άγνωστους, σε τοπία ψυχής μακρινά, χώρες ανίδωτες. Ευεργετεί όμως. Βοηθά όπως το σφίξιμο αγαπημένου χεριού, το βλέμμα το γλυκό, το στοχαστικό, το γέλιο, άλλοτε δειλό και άλλοτε πλατύ? συχνά και το μυστικό βούρκωμα.

Ο λόγος μου περίσσιος σήμερα για τα διηγήματα, εφόσον στην ανάγκη μου με χόρτασαν και με ξεδίψασαν. Τα αγάπησα από την εφηβεία μου και ακόμη τα καλοδέχομαι και τα χαίρομαι – και ας μην απολαύουν της κυκλοφορίας ευρέος αναγνωστικού κοινού? τώρα πλέον και στη χώρα μας.

Τελευταίως έφθασε με το ταχυδρομείο από τη Σπάρτη μια συλλογή διηγημάτων. Αποστολέας ο Δημοσθένης Ματάλας, φίλος ξεχωριστός, νομικός, τέσσερις συνεχόμενες φορές εκλεγμένος δήμαρχος της ιστορικής μας πόλης, λαμπρός αναγνώστης, γνωστότατος αρθρογράφος, χρονογράφος και συγγραφέας με έφεση στο διήγημα. Και στον σεμνό, λιτό, πλην γοπτευτικό και εξαιρετικά συγκροτημένο λόγο. Α! και στις ωραίες, φωτεινές εικόνες που φέρνουν σε εργόχειρο οικογενειακό, παλιό αλλά με χρώματα ανεξίτηλα. Κεντήματα να σε καλωσορίζουν στον κόσμο των έφηβων αισθημάτων, στα νεανικά, ορμητικά και επαναστατημένα λόγια, στη γλύκα της ονειροπόλησης, στη μαγεία και στο ρίγος των πρώτων ερώτων.

Επτά τα διηγήματα, χιλιάδες τα καρδιοχτύπια και οι στεναγμοί. Κι άλλες τόσες οι «τυχαίες» συναντήσεις των κοριτσιών και των αγοριών, τα απογεύματα, στον δρόμο για το φροντιστήριο, τόσα και τα βλέμματα των νεανικών, κατακάθαρων ματιών που γίνονταν πλεύμενα κι έβαζαν πλώρη για εκεί που μοσκοβολούν περιμένοντας οι επτά θάλασσες και αστράφτουν ιριδίζοντας τα πολύτιμα μαργαριτάρια του γυαλού. Μια υποψία χαμόγελου, μια ματιά, και να, δες, ο κόσμος όλος μετακομίζει μες στις καρδιές τους.

«Τι διάστημα μικρό, τι διάστημα μικρό...»

Οι πρώτες ιστορίες διαδραματίζονται γύρω στα μέσα της δεκαετίας του '50 (αν δεν λαθεύω) και οι τελευταίες εκτυλίσσονται επί των ημερών μας. Ανάμεσά τους παιδιά, νέοι, ενήλικες, άνθρωποι ώριμοι, γυναίκες και άνδρες, κοπελίτσες, μαθήματα, μόχθος, αγάπη και επιθυμίες, απαγορεύσεις, απογοητεύσεις, μνήμες, μια όμορφη γυναίκα που εμπορεύεται το σώμα της, ένα άπειρο παιδί που πλαγιάζει μαζί της, μια πόλη και μια εποχή συγκρατημένη, ήθη αυστηρά, η κυκλοφορία των γυμνασιοπαίδων που επιτρέπεται μέχρι τις επτάμισι, ο έρωτας που κρύβεται μα ξέρει πώς να τρυπώνει και να κυριαρχεί, το αυταρχικό σχολείο. Οι αποβολές. Οι απαγορευμένες ακατάλληλες ταινίες, οι ποινές στους παραβάτες. Ποδιές οι μαθήτριες, τα αγόρια «πληθίκιον». Πιέσεις στο σπίτι, πιέσεις και στο σχολείο. Μένει η μουσική. Και τα πάρτι με βερμούτ και τους σαρανταπεντάρηδες «συντρόφους», τους δίσκους, με λέξεις που υπόσχονται αιωνιότητα. Και τα αγγίγματα των χεριών, τα μάτια – ανέκαθεν αποκαλυπτικά. Οι βόλτες στις καμάρες. Και το σώμα – πάντοτε τρωτό. Η έγνοια των γονέων. Γύρω τους η ζωή. Οι γείτονες, οι ξένοι, τέλος η Αθήνα – πόλη ονείρων. Μα και πόλη απογοητεύσεων. Ναι. Μπορεί να γίνει άξενος τόπος. Αν αφεθείς και δεν της αντισταθείς. Τότε δεν έχεις πού να στραφείς, πού να ακουμπήσεις.

Στο σινεμά της Σπάρτης «Αττικόν» συμπρωταγωνιστούσε η «θεά» Υβόν ντε Κάρλο. Με τον Ροκ Χάτσον στο Γεράκι της Μάλτας. Τι μνήμες! Ένα όνειρο ήταν κι εκείνη και όνειρο παρέμεινε. Ότι την έσφιγγε, λέει, στην αγκαλιά του και στροβιλιζόνταν στους ρυθμούς του βαλς. Απτή, γλυκύτατη, μια γυναίκα μοναδική... Και ας της φέρθηκε αδιάφορα ο Χρόνος.

Ο Δημοσθένης Ματάλας γράφει ωραία διηγήματα, γερά. Γεμάτα απλότητα και αισθήματα. Παρατηρητικότητα και ζωντάνια. Και έναν ανεπαίσθητο νυγμό νοσταλγίας. Γλώσσα καθαρή, καλλιεργημένη, γλώσσα πρότυπο, κοσμή τα διηγήματά του τα θερμά, γλυκόπικρα, μα ασυνήθιστα ήπια και ανθρώπινα.

Ο Λάκων συγγραφέας αφιερώνει το βιβλίο του στους σπουδαίους δασκάλους του, Δημήτρη Κατσαφάνα και Λίνο Μπενάκη. Πόσο γλυκό και παρήγορο το βρήκα!

Πολύ με ευχαρίστησαν τα διηγήματα του βιβλίου Βαλσαρόντας με την Υβόν ντε Κάρλο – έξι και μία ιστορίες. Ελπίζω την ίδια απόλαυση να δι a matalas λάβει και ο αναγνώστης, αν βεβαίως τα αναζητήσει. Άλλα έργα του Δημοσθένη Ματάλα:

Επικαιρότητες και ανεπικαιρότητες (χρονογραφήματα, Εκδόσεις Ιδιομορφή), Η συμμορία της Μαρμαρένιας Βρύσης (διηγήματα, Εκδόσεις Κέδρος).